

Momente și schițe din actualitatea literară

■ Revista *Mozaicul* de la Craiova dedică în mare parte nr. 2/februarie 2015 comparatistului româno-american Virgil Nemoianu, dosarul substanțial fiind realizat de Ion Buzera. Acesta îi ia și un interviu sărbătoritului. Întrebându-l de Mircea Eliade, cu care comparatistul s-a cunoscut în SUA, surprinzător (sau nu?!), Nemoianu declară despre Eliade: „Opera lui teoretică n-am citit-o propriu-zis, mi-am aruncat ochii pe ea, am plonjat ici și colo în text. Nu înțeleg acest domeniu, nici nu mă interesează prea mult. Maximum ce pot spune este că liniile teoretice generale ale lui Eliade nu mi se par eronate. Literatura lui Eliade nu e prea grozavă, dar se pot găsi excepții, atât înainte de război și exil, cât și ulterior. Să pomenesc *Secretul doctorului Honigberger*, *Un om mare* (bucată grozav de amuzantă), apoi *La țigănci*, *Pe Strada Mântuleasa* și probabil încă două-trei producții. Cam atât. În schimb, ca om, atâta cât l-am cunoscut (nu prea bine, de fapt) mi-a plăcut mult. Mi s-a părut Mircea Eliade omenos, învățat, iute în gândire, deschis, generos. Intellectual adevărat și om simpatic, ce mai! În ansamblu rămâne totuși un om cu care cultura română se poate lăuda cu adevărat. Model pentru tineri? Nu știu, probabil că în mai mică măsură, așa zice, și pentru un număr limitat”.

■ *Poezia de pușcărie* premiată pentru umor liric și pentru plagiat evident. Poetul Dan Mircea Cipariu, dă publicității un comunicat de presă despre ședința Filialei București Poezie din martie 2015, cu succesele acesteia din ultimii ani. Atrage atenția un eveniment de strictă actualitate: „Joi, 5 iunie 2014, Penitenciarul București Rahova a găzduit festivitatea de premiere a câștigătorilor celei de-a șasea ediții a **Concursului Național „Poezie de pușcărie”**. Competiția literară, derulată în perioada martie-mai 2014, a fost organizată de Administrația Națională a Penitenciarelor în colaborare cu Filiala București Poezie a Uniunii Scriitorilor din România și Asociația „Euro CulturArt”. Juriul format din scriitorii Dan Mircea Cipariu (președinte), Ștefania Coșovei și Ioan Cristescu a selectat textele literare scrise de 196 de deținuți din 26 de penitenciare. În total, au fost jurizate 381 de poezii și au fost desemnate drept câștigători ai mențiunilor, premiilor și premiilor speciale 36 de persoane private de libertate. Câștigătorii au fost premiați cu diplome și cărți, înmânate de președintele Filialei București Poezie a Uniunii Scriitorilor din România, Dan Mircea Cipariu. 9 concurenți au primit Premiul Special pentru umor liric, iar unul dintre participanții la eveniment – Premiul pentru plagiat evident. Laureții premiului I sunt Cătălin Ifrim (Iași) și Smaranda Haiduc Mitru (Gherla), cei care, de altfel, au mai câștigat acest concurs în ultimii ani”. Iată un capitol de istorie a literaturii române, de reabilitat neapărat: *Poezia de pușcărie*. Dar, proza?! Gigi Becali se poate plânge că e discriminat. Trei cărți a scris în pușcărie, și nici un premiu!

■ *Caiete critice*, nr. 1(327)/2015, sunt dedicate în mare măsură memoriei lui Andrei Grigor, scriitor, critic și istoric literar, cercetător și profesor universitar, membru al Filialei Pitești a UR, dispărut după o lungă și grea suferință la sfârșitul anului trecut. Colegi de redacție, prieteni, dar și discipoli îl evocă deopotrivă cu prețuire și căldură. Transcriem aici un fragment din textul lui Nicolae Mecu, prieten și coleg cu Andrei Grigor (Nicolae Ioana, pe numele real) la Institutul „G. Călinescu”: „A fost un om puternic, din speța învingătorilor. La prima vedere, nu părea că viața i-ar fi pus prea multe opreliști. Cunosându-l mai îndeaproape, înțelegeai însă că nu fusese așa. Deși mărturisirile lui erau tot ce poate fi mai opus jelui de sine, dincolo de crâmpiele atât de laconice și demne ale istorisirilor sale personale puteai închea, în închipuire, povestea unui

destin aspru. Ultimii ani iau stat totuși sub zodia și conștiința împlinirii și a seninătății. Îi trăia ca pe o minune, într-un extaz perpetuu. Dar nu era doar – și nu în primul rând – o bucurie a propriei fericiri terestre; era o fericire a dăruirii. Fiindcă în tot ce a realizat ca scriitor, cercetător, dascăl și om, Andrei Grigor a ilustrat exemplar vocația unei existențe pentru ceilalți”.

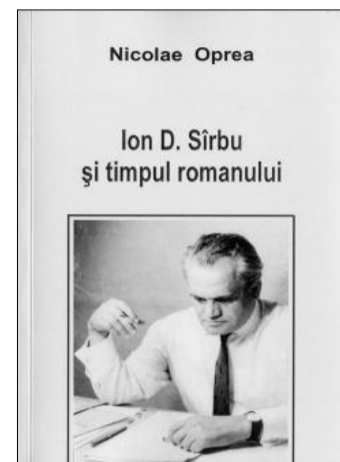
■ La Iași, a apărut o dată cu noul an, o nouă revistă: *Scriptor*, cu o conducere formată din Lucian Vasiliu (director fondator) și Liviu Apetroaie (redactor-șef). Numărul dublu (1-2/ianuarie-februarie 2015) dezvăluie că avem de-a face cu o revistă în care publică mari personalități ale literaturii noastre de astăzi. Dar nu e doar o culegere de texte, ci o revistă din a cărei articulată structură intuiești că are un program, că e un proiect cât se poate de original în plaja largă de peste o sută de reviste care apar pe întinsul patriei. Eterogenă ca adunare de nume, omogenă însă privind orientarea ca publicație atentă cu trecutul cultural și deopotrivă cu mișcarea literară actuală în ce are mai valoros, *Scriptor* apare și aerisit, în condiții grafice alese. Când auzi că a apărut o revistă nouă la Iași, din automatism, te rogi să nu cumva să fii dezamăgit, așteptările fiind mari față de centrul care a trimis spre țară *Dacia Literară*, *Viața Românească*, *Convorbiri literare*, *Jurnalul literar* etc... *Scriptor* nu dezamăgește, dimpotrivă, e o revistă model de profesionalism.

■ Ionuț Vulpescu este singurul ministru al Culturii din ultimii 25 de ani care nu evită să vorbească de funie în casa spânzuratului. Iată ce scrie în editorialul din revista *Cultura*, nr. 507/12 martie 2015: „Din clipa în care s-au acceptat bugete sub 1% din PIB, speranțele unei redresări au scăzut spre zero. Când ți se pune pe masă un procent de 0,08%, chiar dacă te bați ca un leu și obții o majorare de 100% (imposibilă în practică, din motive pe care specialiștii le cunosc), de-abia dacă ajungi la 0,16% din PIB: procent la fel de puțin satisfăcător ca și 0,08%...” Asta e situația, dar tânărul ministru sugerează niște idei de finanțare a culturii române actuale: „...există câteva mari companii private, cu activități solide, care contribuie la bugetul României. Și ar putea contribui mai serios și la bugetul culturii române. Pentru primele 10 companii private din economia națională, o sumă de 500.000 de euro nu reprezintă o rană în conturi. Pentru bugetul Ministerului Culturii, suma (însumată) de 5.000.000 de euro ar reprezenta o gură de oxigen. Nici una dintre aceste mari companii nu a făcut, până acum, acest gest de respect față de cultura națională, deși aceasta creează un brand de țară de care și ele profită”. Dar, dacă n-a reușit aceasta, a reușit alta: „Deocamdată, am făcut un prim pas. Guvernul României a decis ca 2% din încasările Loteriei Române să fie vărsate, de acum încolo, culturii. N-am făcut, astfel, decât să revenim, până la urmă, la o anumită normalitate și la o tradiție istorică: între cele două războaie mondiale, Alexandru Rosetti a construit strălucita Fundație Culturală Regală cu ajutorul contribuției de 10% din profitul Loteriei Române, pe care Regele Carol al II-lea a destinat-o culturii. Operele patronate de Fundație au rămas pentru totdeauna în panteonul cultural național. Suma nu este uriașă și nici măcar îndestulătoare, mai ales în condițiile în care și Loteria Română își revine cu greu, după mai multe administrații neperformante. Însă este un prim pas în direcția care poate salva cultura română de indigență. Dacă Loteria Română poate, pot și alte mari companii de stat. Dacă pot marile companii de stat, pot și marile companii private”. Acum, mai rămâne de văzut cum se vor repartiza acești bani, cum se vor încăiera pe ei unii și alții, cum se vor sifona și, în final, dacă va rămâne ceva de pe urma lor în cultura română...”

D.A.D.

Eveniment editorial

Nicolae Oprea – Ion D. Sîrbu și *timpul romanului*, ediția a doua revizuită (Editura *Bibliotheca*, Târgoviște, 2015). Dintr-o *Notă asupra ediției*, criticul și istoricul literar Nicolae Oprea notează: “Reeditarea acestui studiu monografic, consacrat unui scriitor exemplar redescoperit în postumitate, așa fi vrut să marcheze 95 de ani de la naștere și 25 de la moartea sa (împliniți anul trecut). N-a fost să fie, din diverse pricini. Ediția a doua –

care apare la 15 ani după prima, consultată (cred că profitabil) de numeroși doctoranzi, atrași între timp de viața și opera scriitorului anti-totalitarist – are totuși un rost imediat: revin la scrierea numelui *Sîrbu*, în loc de *Sârbu* cum propuneam în deceniul trecut.” Pe copertă apare un fragment dintr-o cronică de V. Fanache, apărută în revista *Steaua* în 2000: “Nicolae Oprea, al cărui statut de critic literar și-a aflat de mult consacrarea, întreprinde un act temerar de reaşezare pe locul său real a unui scriitor cu o identitate într-un fel ieșită din comun prin forța talentului, în alt fel concludentă prin traseul biografic, trecut prin toate experimentele infernului totalitar...”

Semnal

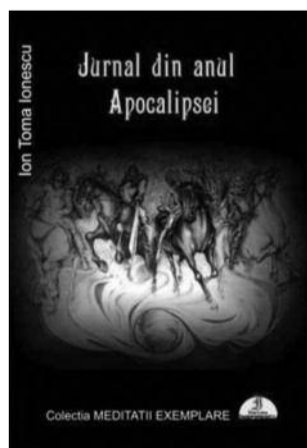
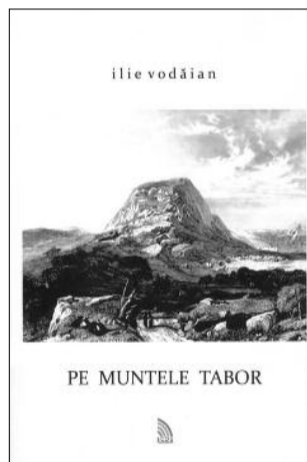
Ilie Vodăian – *Pe Muntele Tabor* (*Eco Transilvan*, 2015). Volum de poeme creștine, prefațat de o Binecuvântare a Înalt Prea Sfințitului Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, cel care zice că volumul îl are autor pe „Dumnezeu care inspiră și mâna scriitorului ce așează în slovă gânduri sfinte, care vor hrăni sufletele însetate de Adevăr”. Transcriem aici, spre edificare, un poem:

Euharistie

De la un capăt la altul
pe masa tăcerii
prin pereții ulcelelor
transpiră vinul
și pâinile
parcă sângerează
așteptând
să apară tainica lumină
purtată de trei zile
din mână în mână.

ION TOMA IONESCU vine în atenția cititorilor cu volumul de însemnări și eseuri „*Jurnal din anul apocalipsei*”, apărut la „Editura Inspirescu”, „Colecția Meditații Exemplare”.

Scrisă cu nerv și pasiune, cartea, în pofida subiectivismului de obște, este și va fi un instrument important pentru aceia care, peste ani, vor dori să cunoască zbuciumul societății românești, în primul sfert de veac post-comunist. (A.S.)

Despre revizuire, azi

Dumitru Augustin Doman: *Au trecut 25 de ani de la schimbările din 1989. Un sfert de veac pare o perioadă suficient de lungă pentru "revizuirea etică și estetică" a literaturii române contemporane. Credeți că istoria și critica literară actuală au făcut oarecare ordine în operele marilor / "marilor" scriitori de dinainte și de după 1989? S-au despărțit întru-cîtva apele de uscat în ceea ce privește ce rămîne și ce cade din operele autorilor controversați din perioada 1945-2015?*

Dacă revizuirile constituie un proces natural al evoluției unei literaturi, ele devin de-a dreptul imperative atunci cînd aceasta s-a abătut grav de la rosturile sale, așa cum s-a întîmplat în perioada comunistă. Obligativitatea însușirii unei ideologii, cerințele propagandistice, nu în ultimul rînd cenzura au funcționat precum o sită malefică pentru cernerea valorilor, pierzîndu-se mult prea adesea grîul și rămînînd neghina. Creația literară s-a înstrăinat de sine, mai cu seamă pînă la "liberalizare", dar și ulterior, cînd, incapabilă a retrage bruma de permisivități acordate, cîrmuirea a recurs la felurite tertipururi pentru a putea silui și pe mai departe conștiința scriitoricească. Cu toții ne declarăm acum de acord cu privire la revizuirea scrisului aflat sub supraveghere politic-securistă, dar... Nu au fost oare implicate critica și istoria literară în feluritele anomalii de odinioară? Nu le vine peste mîna măcar onora dintre reprezentanții acestora, celor "călare pe două epoci", să se detașeze de opiniile lor conciliante în raport cu ceea ce s-ar cădea dezavuat? S-ar putea detașa aceștia complet de compromisiunile mai mult ori mai puțin voalate pe care le-au săvîrșit? La un răspuns, din păcate, negativ, ne obligă, de pildă, Eugen Simion. Personalitate critică remarcabilă, dar opac la aproape orice formulă de revizuire, d-sa continuă a-i gira inclusiv moralmente pe autori precum Adrian Păunescu, Marin Preda, Nichita Stănescu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Dinu Săraru. Nimic nu pare a se fi întîmplat pe planul istoriei și al mentalităților cu care aceasta se însoțește care să-i conturbe obstinatul conservatorism. Oare cuvîntul d-sale n-a avut o pondere specială la acordarea unor titluri de academician? Oare întîmplător se află în funcția ditamai de director al Editurii Academiei Române cel mai rău famat, alături doar de M. Beniuc, fost președinte al Uniunii Scriitorilor?

De fapt, epoca 1945-1989 înfățișează un efort continuu al puterii totalitare de a-și corija complexul de inferioritate culturală, de a-l înlocui cu unul de "superioritate". Încercînd a face *tabula rasa* din trecut, mai cu seamă din strălucitul răstimp interbelic, culturii regimului au instrumentat realismul socialist, pe care, în direcție retrospectivă, nu l-au putut orna decît jalnic, cu numele cîtorva condeieri obscure, precum D. Th. Neculuță, I. Păun-Pincio, Al. Sahia, A. Toma. Drept care au plusat scandalos însemnătatea contemporanilor ce s-au raliat fără crîncire politicii partidului, în speranța stupidă că ar putea deschide un nou capitol al literaturii, o "literatură nouă", cu protagoniști pe care azi nu-i mai citește nimeni. "Clasici" pe puncte, cum li se zicea, prin aluzie la cartelele timpului de mizerie lucie: Dan Deșliu (M. Novicov, se pare, îi zicea "naș Eminescu"), Eugen Frunză, Victor Tulbure, Marcel Breslașu, Mihai Dragomir, Veronica Porumbacu, M. Davidoglu, Aurel Mihale, V. Em. Galan, acompaniați de critici precum I. Vitner, J. Popper, M. Novicov, N. Moraru, Traian Șelmaru, Georgeta Horodincă ș.a.! Autori pe care se cuvine acum a-i căuta cu lupa. Doar osirdia unor cercetători acribioși i-ar mai putea aduce cît de cît în atenția posterității, căci textele lor zac în rafturile unor biblioteci prăfuite. Dacă sub raport etic colaboraționismul lor e fără cusur, nulitatea lor sub raport estetic e așijderea integrală. Cît privește pe cei cîțiva scriitori de seamă mai în vîrstă care au acceptat tutela partidului, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, puțin mai tîrziu Tudor Arghezi, ei au scris în acei ani de derută paginile cele mai slabe și mai compromițătoare ale carierei lor care, din norocire, s-a împlinit înainte de instaurarea comunismului. După 1964-1965, situația s-a ameliorat. Tombaterile realismului socialist s-au văzut discret date la o parte, în favoarea, pe de-o parte, a unor autori mai vechi "uitați", mai

bine zis trecuți pe linie moartă cu intenție, precum membrii Cercului literar de la Sibiu și ai Școlii de la Târgoviște, pe de alta a unor tineri care au ieșit temerar la suprafață. Canoanele strictetii partinice au cunoscut o relaxare. Literatura în întregul său a putut respira mai liber, măcar pînă cînd, după funestele teze din iulie '71, opreliștile au revenit în bună măsură. Impulsul grandomaniei regimului complexat sub unghiul culturii a rămas însă același. Cînd critica tînără a promovat cu entuziasm cîțiva autori din aceeași generație, oficialitatea n-a întîrziat a-i îmbrățișa ca pe o realizare a sa. Nichita Stănescu mai presus de toți, Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, Marin Sorescu au dobîndit o reputație cvasioficială, răspunzînd nu o dată, cu o mutuală atenție, generozității oficialităților. Un colaboraționism în diverse maniere a însoțit prestația lor. Din acest punct de vedere i-a depășit însă, printr-un zel fără pereche, Adrian Păunescu, trompetistul principal în slujba Geniului Carpaților. Acestei noi serii de tineri "clasici" li s-au alăturat cîteva staruri mai în vîrstă: Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Marin Preda. Primii doi aveau încă degetele mînjite de cerneala proletcultistă, ceea ce nu i-a împiedicat de-a se lansa într-o emfază a reprezentativității tangente la... Premiul Nobel. Comentariile critice îi ridicau în slăvi. Circula o parafrază după un titlu al lui Cornel Regman: "Jebeleanu s-a infatuat, critica s-a predat". Același Regman, altminteri un spirit caustic, a creat și un substantiv radiind de admirație: "geobogzia"... Marin Preda, condei de-o ambiție crîncenă a afirmării, izbutind a dobîndi toate atențiile autorităților, servil față de "linia" partidului pînă la a-și rectifica romanele mereu reeditate, cu onorarii maxime, pentru a se adapta cît mai fidel meandrelor acesteia, a ajuns la o performanță stranie. Și anume aceea de-a face concomitent temenele peste temenele regimului și a poza drept un soi de "mare caracter" de "reper moral". Scriitori onorabili au subscris atari enormități, chiar și după 1989... Valoarea sa literară a fost și ea mult pompată. După **Întîlnire din pămînturi și Moromeții I**, Preda a produs o proză doar modestă, cu o tentație a temei citadine care nu-i era la îndemînă. Aidoma lui Nichita, cel atît de jenat în năvala versurilor sale care nu mai cunoșteau nici o frînă autocritică, acesta semnifică un impas al judecății de valoare caracteristice "epocii de aur". Virfurile ei literare se dovedeau vulnerabile. Confuzia sa arăta regretabil sporită și de magnanimitatea Europei libere, instanță de mare prestigiu la care Monica Lovinescu și Virgil Ierunca îi îmbrățișau nu o dată pe condeierii duplicitari. Pe cei care voiau să fie, vorba poporului, și cu slămina în pod și cu sufletu-n rai. Celor trei amintiți îi putem alătura și pe un Eugen Simion, pe un Marin Sorescu, pe un Augustin Buzura. Conduită pe care Monica Lovinescu a sfîrșit prin a o regreta amarnic, după prăbușirea lui Ceaușescu: "Intelectualii pe care-i credeam alături împărțînd aceleași exigențe, deși au dat dovadă sub duritatea cenzurii de un minimal spirit de rezistență, cedează azi la perspectiva unei călătorii în străinătate... devin conformiști pentru avantaje minore, cînd își puseseră, mai înainte, cariera - dacă nu chiar viața - în joc... Deriziunea mi se pare că acoperă totul; e în mine atîta fiere năclăită, încît tot ce-am putut face sau năzui se despoaie de orice valoare". E mărturisirea ultimă, dramatică a unei conștiințe care a mizat pe consecvența unor confrăți, socotiți reprezentativi inclusiv sub unghiul unor prezumate afinități etice.

Acestor supralicitări pe care le-am menționat le corespunde ca o umbră subaprecierei altor scriitori, care nu mai aveau loc în cortegiul triumfal, alcătuit în pripă, la finele anilor '60. Dorința criticii de-a afișa cît mai grabnic o listă de "mari valori" corespundea pînă la un punct, după cum spuneam, pornirii culturnicilor

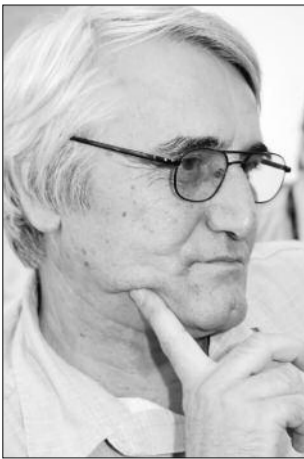
comuniști de-a se împăuna cu "clasici" ai discursului lor. Fie și într-o listă adusă la zi. Dar rămîneau pe dinafară personalități de primă mînă. Probabil că v-ați dat seama că unul din obiectivele constante ale scrisului meu critic a fost acela de-a atrage mereu atenția asupra lor. Cu riscul de a mă repeta a nu știu cîta oară, cred că avînd în vedere și episoadele anterioare ale dialogului nostru, voi indica din nou cîteva din ele: Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Emil Brumaru, I. Negoitescu, Radu Petrescu, Paul Goma și, evident, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Relevant, distanțarea lor de regim a fost maximă. Critica din generația mea și cea imediat următoare i-a prizat cu întîrziere, nu o dată cu o anume reținere. Nu e drept. Aici sînt absolut trebuitoare niște corecții. Sînt încredințat că va veni și timpul în care celor numiți precum și altora din seria în cauză li se va recunoaște întru-totul statura reală.

S-a întîmplat să parcurg zilele acestea **Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc** a lui Nicolae Manolescu, o variantă nu doar rezumativă, ci și cu destule inovații în raport cu **Istoria critică**. Mi-au atras atenția în paginile consacrate literaturii contemporane numeroase rezerve față de gloriile anterioare evenimentului din decembrie '89. Spre deosebire de Eugen Simion, cel plantat într-o imobilitate a perspectivei critice, N. Manolescu nu se ferește a le retușa energic, avînd chiar aerul că-și face din această operație o țintă predilectă. E vorba de revizuirile mult necesare. Voi menționa cîteva din ele: "Ce se poate alege, așadar, din proza lui Preda? Cu siguranță nuvelele din **Întîlnirea din pămînturi și Moromeții**. Nuvelele anilor 1950 au fost deja înghițite de uitare. Nimeni nu s-a străduit nici măcar să le revizuiască. Triumful realismului socialist este deplin în toate. În romanele din anii 1960-1970, de la **Risipitorii la Cel mai iubit dintre pămînteni**, zațul realist-socialist continuă să lase cititorului contemporan un gust rău". Sau: "Pe cît de firească pare pentru Beniuc croiala realist-socialistă, pe atît de prost îi cade lui Eugen Jebeleanu. (...) Onestele parabole civice din **Hanibal** nu reușesc să spele păcatele din odele ocazionale și nu explică reputația morală de care Jebeleanu s-a bucurat în ochii unei critici impresionate de gesturile publice de oarecare demnitate din ultimii săi ani de viață". Sau: "Odată cu **Cartea Oltului** (1945), reportajul bogzian, simplu și cînd pleca de la împrăjurări senzaționale, cîștigă în bombasticism ceea ce pierde în firesc. E destul să menționăm titlurile din anii 1950, **Porțile mării** sau **Meridiane sovietice**, ca să ne dăm seama de nivelul compromisului moral. Avangardistul original și puternic s-a transformat peste prima noapte de comunism într-un scrib oficios al regimului". Sau: "Mai multe lucruri sunt izbitoare în proza justițiară și pesimistă a lui Augustin Buzura (...). Primul lucru este dificultatea la lectură, agravată cu trecerea timpului, a romanelor, reflectînd-o pe aceea cu care au fost scrise. Romancierul scrie și rescrie, chinuit și chinuit, nu-și găsește de la început cuvintele, nici tonul, se exprimă greoi, gîfîit, dînd impresia că se lovește de piedici insurmontabile, care-i solicită mai mult transpirația decît inspirația, se pierde în considerații colaterale, lungește, amînă, transformă dialogurile în discursuri interminabile. (...) Psihologismul e mai degrabă o veleitate. (...) În definitiv, tocmai acest atașament strict față de realitate a devenit după 1989 un handicap: realitatea cu pricina a dispărut. (...) Anumite referințe și-au pierdut sensul și, în consecință, interesul pentru cititorul contemporan". Sau: "Manea nu reușește tocmai în literatura propriu-zisă. Eseurile sunt mai lizibile decît proza. (...) **Întoarcerii huliganului** îi lipsesc două lucruri ca să devină bibliografie obligatorie: o mai onestă apreciere a rolului pe care autorul însuși l-a jucat în viața publică românească înainte de a emigra și un stil mai puțin sofisticat decît acela în maniera lui Paul Georgescu, denotînd veleități de expresie literară care nu i se potrivesc cîtuși de puțin lui Manea". Nichita stă însă mai departe neclintit cum un menhir...

...epoca
1945-1989
înfațișează un
efort continuu
al puterii
totalitare de
a-și corija
complexul de
inferioritate
culturală, de
a-l înlocui cu
unul de
"superioritate".
Încercînd a
face *tabula
rasa* din
trecut, mai cu
seamă din
strălucitul
răstimp
interbelic,
culturii
regimului au
instrumentat
realismul
socialist, pe
care, în
direcție
retrospectivă,
nu l-au putut
orna decît
jalnic...

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Memoria revistelor efemere

Există reviste cu apariție efemeră în dinamica fenomenului, dar care au rămas repere de neocolit în memoria istorico-literară, îndeplinind un rol determinant și generativ în evoluția literaturii române. Cum este cazul revistelor din interbelic-postbelic *Albatros*, *Kalende*, *Criterion* și *Revista Cercului Literar*; ca să nu mai invoc exemplul *Daciei literare* de sub direcția lui Mihail Kogălniceanu de-acum aproape două secole. Deși a apărut doar în trei fascicule (în intervalul ianuarie – iunie 1840), seria lui Kogălniceanu (pentru că au apărut și două serii paralele tardiv-naționaliste, după 1989) a contribuit decisiv la formarea și dobândirea identității literaturii naționale.

Dintre revistele care realizează tranziția între generația interbelică și generațiile postbelice, cea mai combativă și inovatoare programatic este *Revista Cercului Literar*, întemeiată de membrii grupării studențești din Sibiu cu același nume. Anul acesta se împlinesc 70 de ani de la înființarea (și dispariția) acesteia – „revistă lunară de literatură, filozofie și artă”, cum se consemnează pe frontispiciu, cu unic redactor: I. Negoïtescu. Exemplarele din revistă au ajuns rarissime, fiind păstrate mai degrabă în bibliotecă private decât în cele publice, așa că inițiativa lui Dan Damaschin din 2002 de restituire integrală a publicației a fost benefică. Ediția îngrijită de viitorul specialist (doctor) în fenomenologia și istoriografia Cercului Literar este prefațată de un alt cunoscător de profunzime al vieții și operei revistei din Sibiu, regretatul Petru Poantă. Corpusul documentar stă, așadar, la îndemâna cercetătorilor.

Numărul 1 al revistei cu profil academic – chiar dacă proiectată cu elan studențesc – apare chiar la începutul primului an de pace după cea de-a doua conflagrație mondială. Și se deschide cu un articol-program în care sunt reiterate justificativ ideile de forță din *Manifestul Cercului Literar din Sibiu* publicat cu doi ani în urmă. Deși nesemnă, editorialul *Perspectivă* a fost scris, după toate indicațiile, de Ion Negoïtescu, redactorul coordonator și totodată teoreticianul revistei, secundat de Radu Stanca. *Manifestul Ardealul estetic* publicat în 1943 este redefinit aici ca „un elogiu adus spiritului de libertate” și tentativă de „reintegrare a generației tinere în românitatea de perspectivă universală, ruptă de nebuloasele conjuncturi politice și regionaliste”. Scrisoarea deschisă către E. Lovinescu consfințește „o atitudine de atașare entuziastă la critica estetică ce descindea din Maiorescu”. Răspunzând „violentei pamfletare” din gazetele ostile grupării, unde erau numiți cu sens peiorativ *esteții din Ardeal*, Negoïtescu simte nevoia să sublinieze teza continuității pe linia valorilor eterne, fie ele și tradiționale: „Manifestul pornise dintr-o necesitate lucidă a disociației. Nu era un răspuns principial față de poezia patriotică, așa cum n-ar fi nici azi unul față de literatura zisă socială. Opera de artă poate cuprinde și alte valori decât cea estetică. Dacă însă pe aceasta n-o cuprinde, ea e nulă ca operă de artă. Artistul mare nu confundă și de aceea opera lui e durabilă: obiectivul lui estetic, chiar dacă printr-o forță excepțională atrage și alte valori”.

Proiectată în format de colecție – carte de bibliotecă, *Revista Cercului Literar* are o structură exemplară ce decurge din programul manifest. Materialele sunt dispuse în trei secțiuni nediferențiate grafic, dar bine fundamentate. În prima parte sunt reunite studii sau eseuri de amploare cu orientare tematică ce țin de programul estetist, încadrând, de obicei, literatura propriuzisă ilustrativă în acest sens. În primul număr, Radu Stanca, Ioanichie Olteanu și Ștefan Aug. Doinaș publică primele lor poeme care ilustrează *resurecția baladei*, Ion D. Sârbu (așa semnând) – o proză analitică de atmosferă, *Compartiment*, iar Cornel Regman și Victor Iancu studiile: *Caragialeștii* și *Actualitatea atitudinii estetice*. Osatura revistei se sprijină, în a doua secțiune, pe rubricile fixe: *Cronica*

literară (I. Negoïtescu), *Cronica ideilor* (Nicolae Balotă), *Cronica dramatică* (Radu Stanca) și *Cronica străină* (Henri Jacquier). Iar în ultima secțiune putem grupa convențional o rubrică inedită, *Cronica artelor minore* (unde va excela în numerele viitoare Deliu Petroiu), *Notele critice* și *Revista revistelor*, acoperită în majoritatea numerelor de semnătura lui Doinaș. Structura aceasta rămâne neschimbată în cele șase numere (ultimul numerotat triplu), cu mici modificări de colaborare. Poeților baladiști li se alătură Ovidiu Sabin (pseudonimul provizoriu al lui Ovidiu Cotruș), iar la cronica literară apare, lângă Negoïtescu, intransigentul Cornel Regman. În sfera prozei se simte, într-adevăr, lipsa vocației printre cerchiști. Unicul prozator în devenire, Ion D. Sîrbu, colaborează sporadic cu o „cronică a ideilor (în nr. 4) și o „notă” (nr. 5), din pricina navetismului său forțat între Front și Universitate. Doar Deliu Petroiu mai publică în numărul 5 un fel de eboșă narativă, o „schiță pentru un scenariu cinematografic”, *Casa italianului*. Golul este umplut cu ajutorul unei proze a maturei prozatoare sibience Ioana Postelnicu și un fragment inedit din romanul postum *Mălureni* al criticului ales ca *model de generație*: E. Lovinescu.

Stabilitatea valorică și congruența principiilor teoretice cu literatura promovată efectiv în revistă sunt asigurate prin permanența colaboratorilor recrutați din interiorul grupării. Cvartetul care alcătuiește nucleul Cercului Literar (Negoïtescu, Regman, Stanca, Doinaș) colaborează în toate numerele (uneori și cu două contribuții). Sunt urmași, în ordinea colaborării, de Deliu Petroiu (și el prezent în toate numerele), Eugen Todoran, Ovidiu Cotruș și Wolf von Aichelburg, poetul și eseistul de expresie germană care semnează cu pseudonimul Toma Ralet. Dintre mai tinerii studenți literați, de-abia intrați la Litere și Filosofie (în 1943-’44), se remarcă Nicolae Balotă, Radu Enescu (ambii născuți în 1925) și Ovidiu Sabin/Cotruș, care poate fi considerat „balicul” grupului (n. 1926). Cel mai activ este nepotul lui Aron Cotruș, care publică îndeobște poezii concepute în spiritul baladescului susținut programatic. În schimb, N. Balotă colaborează numai la primul număr cu o cronică a ideilor, iar Radu Enescu – la ultimul, cu un studiu pe marginea estetismului lui Schiller. Omogenitatea revistei decurge și din închiderea aproape ermetică a cercului de colaboratori. Există o singură excepție: colaborarea poetului din gruparea *Albatros*, Constant Tonegaru, dar cred că intrusul bucureștean este acceptat pentru poemele sale scrise în linia baladescului: *Înmundație albastră*, *Noiembrie patetic* și *Ultimul de la 1200* (în nr. 2).

Profesorii studenților temerari sunt și ei prezenți în paginile revistei, spre a întreține emulația. Se distinge profesorul de Franceză Henri Jacquier (gazda cenaclului cerchist, de obicei), colaborator permanent și prolific (uneori, cu două semnături în număr). Apoi, profesorul de Italiană, Umberto Cianciolo (primul soț al Etei Boeriu) și *esteticianul Victor Iancu (1910-1981)*. Apelez la subliniere, în acest caz, fiindcă susținătorul din umbră al revistei este adesea confundat cu universitarul și prozatorul timișorean cu același nume și prenume. Mentorul spiritual, Lucian Blaga, de sub tutela căruia doreau să se desprindă tinerii literați (mai ales, I. Negoïtescu), colaborează și el în nr. 2 cu un grupaj de aforisme din volumul care va fi editat în același an, sub titlul *Discobolul*. Am reținut din rafinatele însemnări aforistice, una care se referă parcă la poezia tinerilor de azi (și nu numai), intitulată ca atare, *Lirica hormonală*: „Dacă lirica sinceră, directă și pasionată ar fi adevărata poezie, atunci mugetul cerbilor, în anumite ceasuri ale toamnei, ar face de prisos toate antologiile”.

Revista Cercului Literar și gruparea literară însăși nu au pactizat cu nici un partid politic sau cu vreo asociație socio-profesională care să-i susțină financiar. De aceea, apariția fără

sincope a revistei părea inexplicabilă în contextul politic și istoric al anului 1945. Dar explicația este sugerată de afișarea modalităților de abonament la revistă: 4.000 lei – abonamentul „ordinar”, iar pentru școli – 6 mii, și alte instituții – 10 mii. Contribuția consistentă vine, însă, dinspre abonamentele speciale de 50.000 lei, în care Petru Poantă vede, pe bună dreptate, „un mod camuflat de sponsorizare” din partea simpatizanților Cercului Literar. A fost, într-adevăr, o modalitate ingenioasă de susținere materială a revistei care poate fi aplicată și astăzi. Întreruperea bruscă a apariției revistei, din iunie 1945 (nr. 6-7-8, în 128 de pag. în loc de 80), nu a fost cauzată de abandonul presupușilor sponsori, ci de mutarea la Cluj. Odată cu încheierea tratatului de pace, Universitatea „Ferdinand I” revine firesc la matcă, după cinci ani de refugiu forțat într-un oraș adoptiv, de care studenții se atașează treptat.

Epilogul intervalului sibian este constituit de ultimul articol din revistă, cu accente definitorii, nesemnă, dar purtând amprenta lirică a lui Radu Stanca. În *Despărțirea de Sibiu*, Stanca subliniază câteva dintre trăsăturile grupării: prietenii trainice și „sentimentul de solidaritate unanimă” care s-au cimentat în „burgul baladesc”, comunitatea de opinii încheagată în colocviile nocturne. Și conturează în stil animist profilul urbei cu rol formativ: „Cosmopolitismul lui atent, discreția lui grațioasă, imperturbabila-i comuniune cu trecutul, s-au scurs toate, ca o leneșă muzică de cameră, din spinetul lui întredeschis, în inimile noastre, ce-o vor păstra”. Singurul scriitor format în atmosfera spirituală de emulație a Cercului Literar care va rămâne până la urmă în Sibiu, încheie în timbru patetic elogiul orașului modelator: „Martor al aventurii al aventurii spirituale pe care am cutezat-o, el și-a strecurat în ideologia pentru care milităm, personalitatea-i arhitecturală nedesmințită. De aceea, prezent mai întâi în agitația primelor noastre fermentări, apoi în mica epopă literară a *Manifestului*, în sfârșit în *maieutica* acestei reviste, Sibiuul va rămâne prezent în frământările noastre literare, chiar și atunci, când la cenaclele de la care va absenta, îl vom chema în nostalgice ecouri interioare, ca pe o nălucă îndepărtată, ca pe o fantomă a timpului pierdut”.

Fondatorii Cercului Literar nu bănuia, se pare, că despărțirea de Sibiu însemna și despărțirea definitivă de revista lor. Proiectul utopic inițiat de I. Negoïtescu la Cluj de a continua cu revista *Euphorion* a murit din fașă. Vitregele vremuri ale expansiunii staliniste le-au risipit orice iluzii. Și ei, tinerii scriitori abia ieșiți din studenție, se vor împrăștia curând, câțiva regăsindu-se în capitală. Nu pentru mult timp, întrucât vine tăvălugul proletcultist peste ei, apoi închisorile unde sunt aruncați mulți dintre ei: Doinaș, Aichelburg, I. D. Sîrbu, I. Negoïtescu, N. Balotă, Ov. Cotruș. Vor reuși să revină în circuitul literaturii abia în anii ’60 (sau ’70, cazul lui Sîrbu) cu volume întemeiate pe scrierile din cuprinsul *Revistei Cercului Literar*.

*

Când am văzut coperta recentei cărți a unui ex-doctorand de-al meu cu o teză despre Vladimir Streinu (cu susținerea amânată sine die), am crezut că este reeditat și corpusul revistei *Kalende*. Dintr-o naivitate editorială, ca să nu-i spun altfel, pe copertă este reproduș întocmai *Cuprinsul* unui număr din 1928, probabil, în timp ce subtitlul cărții este înghesuit în colțul de sus, sub denumirea color a revistei. Abia din interior, de pe foaia de gardă (care, altă eroare, coincide cu foaia de titlu), aflăm titlul exact și autorul lucrării: *Kalende / O istorie e revistei lui Vladimir Streinu de Jean Dumitrașcu*. Oricum, studiul minuțios, bine documentat, al lui Dumitrașcu merită o discuție aparte.

„Dintre revistele care realizează tranziția între generația interbelică și generațiile postbelice, cea mai combativă și inovatoare programatic este *Revista Cercului Literar*, întemeiată de membrii grupării studențești din Sibiu cu același nume. Anul acesta se împlinesc 70 de ani de la înființarea (și dispariția) acesteia – „revistă lunară de literatură, filozofie și artă”, cum se consemnează pe frontispiciu, cu unic redactor: I. Negoïtescu”.

Nico Oprea

cronici

Translated by
PROCOPIE CLONTEA

Liviu Ioan Stoiciu

Rondelul lucrurilor

de ALEXANDRU MACEDONSKI

Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prind grai aproape omenesc.

Tu le crezi moarte, și trăiesc
Împrăștiate-n orice case, —
Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase.

Și câte nu-ți mai povestesc
În pustnicia lor retrase
Cu tot ce sufletu-ți uitase
Te-mbie sau te chinuiesc. —

Oh! lucrurile cum vorbesc.

The Rondel of Things (1927)

By ALEXANDRU MACEDONSKI

Like humans things will have their say
And your peace disturb with stories old;
Wood, velvet, bronze, fine silk or gold,
Will have you listen night and day.

They live and lie in wild array
In houses, shining or black with mold ;
Like humans things will have their say,
And your peace disturb with stories old.

So many things they've got to say
In their loneliness they've never told;
With all your heart has wished a thousandfold,
They lure you to fall their prey.

Like humans things will have their say.

Magda Grigore În numele poemului (ceasul)

Un ceas de tihnă,
un singur ceas de tihnă
a mai rămas în grabă să mă-nchidă.
În liniștea serii sonoră
să-și depene
îngăduirea lui, prea repede.
Un ceas, un singur ceas de tinerețe
în trup de ceară
cu lumină-amară,
un ceas, un singur ceas învins,
pierdut sub culpa unui vis.
Un ceas, un ceas cu ore și secunde
ar vrea să stea și n-are unde —
îl simt plutind ca mărilă
și - aruncă-n gol visările,
un ceas, un dor de viață pățimasă
prins într-un ceas sinucigaș,
un ceas curgând,
un singur ceas de humă
în cercul lui vrea să mă-nchidă.

Un aspect. Cititor de reviste de cultură online

Sunt cititor de presă culturală pe internet. Sunt publicații lunare sau care apar la două luni, trimestrial, semestrial, care apar și în format de hârtie (print) și în format pdf de la cap la coadă, de la prima la ultima pagină fotocopiată (sau în format pdf pe articole selectate, care nu reflectă așezarea în pagină și la care nu se poate comenta; sunt reviste, mai ales săptămânale, care au un site al lor și pe care se poate comenta, gen *Observator cultural* sau *Cultura și Dilema veche*, eventual *Revista 22*; nu și în *România literară*). Cunosc și publicații culturale reprezentative care nu apar și pe hârtie și pe internet, totodată. Deși, în lipsa difuzării (la chioșcurile de vânzare; rare sunt revistele de cultură care sunt primite la vânzare și cumpărate), formatul pe internet le asigură vizibilitate. Din păcate, revistele de cultură nu au decât cititori simbolici, doar „cititori avizați” (așa cum nu au nici cărțile originale românești cititori din marele public decât întâmplător). Sigur, sunt reviste particulare (inițiative ale unor scriitori, membri ai USR), care apar numai pe internet — o asemenea revistă de calitate, care apare numai online, e *Tiuk!* (a lui Mihail Vakulovski, un experiment de zece ani de succes). E și o publicație nouă online, coordonată de Daniel Cristea Enache, intitulată *Literatura de azi*, care pe Facebook are zeci de mii de „aprecieri”. Sau *Ziarul de Duminică* (mai aparte, cu ani în urmă apărea și pe hârtie, supliment al *Ziarului Financiar*). Deocamdată revistele apărute numai pe internet nu au posteritate, n-au o „constituție fizică”, chiar dacă au arhivă pe internet (motiv să nu fie nici enumerate în dicționare literare, nici dicționare de presă). Nu mai spun că au acces la ele numai cei ce au un computer sau un laptop performant și un internet de viteză. Poate de aici înainte bibliotecile publice le vor salva în propriile arhive (altfel, o revistă online dispăre de parcă n-ar fi fost dacă nu are suport electronic, server activ, de exemplu; măcar de ar fi salvate număr de număr, în genul pps-urilor). Explozia informației în format electronic (și faptul că inclusiv serviciile publice au fost informatizate, păstrându-se amprenta lor electronică în depozite mereu depășite tehnic) mă face să cred că va veni o zi când și presa culturală va avea colecția ei electronică la o bibliotecă publică. Azi contează numai „revistele pe hârtie”, așa cum contează numai cartea originală publicată pe hârtie (nu intră în discuție la premii, de exemplu, e-book-urile; altfel, asemenea revistelor, marile edituri publică și varianta e-book a cărții apărute întâi pe hârtie). Încet, încet, așa cum se citesc zărele pe telefonul mobil (și toate formele lui smartphone), așa se vor citi și revistele de cultură — dacă vor exista amatori să le citească (aceasta e problema adevărată, dacă vor avea amatori să le citească), dacă vor trezi interesul. Sigur, avantajul internetului e indiscutabil: o revistă de cultură în format pdf poate fi citită în întreaga lume!

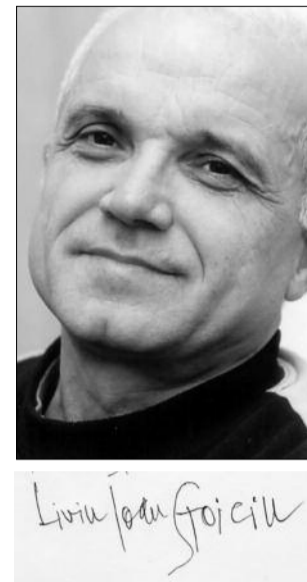
Altfel, eu sunt dezamăgit că mai sunt reviste de cultură pe care aș vrea să le citesc și care n-au deloc ediție online, deși n-au nici un fel de distribuție în chioșcurile de vânzare (și nici nu sunt trimise prin poștă). Cel mai trist aspect legat de revistele literare (cunoscute, care apar de zeci de ani) e că nu mai sunt de găsit în bibliotecile publice, să le consulți la o adică. Pe de altă parte, multe dintre reviste se actualizează cu întârziere pe internet (inclusiv *România literară*),

iluzionându-se că așa se vând în prima săptămână de apariție (la săptămânale) sau în prima lună (la lunare). Sunt în avantaj cele care apar în ediția online în ziua de apariție a revistei pe hârtie. Majoritatea apar întâi pe internet și mai apoi în „print”, pe hârtie. Eu încă mai am șansa să citesc reviste literare sosite prin poștă acasă de la directorii lor binevoitori, sau sosite la redacție („la schimb”), unde mai lucrez, la *Viața Românească*, dar cât va mai dura acest avantaj (în condițiile în care mă voi retrage)? Unii dintre cei ce nu au un pdf simplu al revistei (pdf ce poate fi trimis pe e-mail tuturor scriitorilor români cu acces la internet) spun că editorii lor (autoritățile locale, în principal) n-au bani să le plătească tehnoredactorilor în plus, deși e floare la ureche să fie salvată o revistă paginată pe computer sau laptop în format pdf. Eu primesc regulat pe e-mail în primul rând reviste de nișă în format pdf (tip *Fereastră* la Mizil, *Spații culturale* la Râmnicu Sărat, *Plumb* la Bacău, *Vatra Veche* la Târgu Mureș sau *Sintagme literare* la... Duceștii Noi), habar neavând dacă ele apar și pe hârtie (ele apar și pe hârtie, dar mie nu mi se trimite decât dacă am o colaborare la ele, dacă insist). Presa scrisă are steaua ei. Sigur, continui să citesc sau frunzăresc filă cu filă revistele care apar pe hârtie, în primul rând (contează și ce reviste; au întâietate cele de tradiție, cum li se spune și cele editate sau care apar sub egida USR, cu un nivel profesionist ridicat).

Fără presă culturală, pe print și pe internet, în primul rând exercițiul critic și eseistic în limba română (care dă măsura valorii și a identității, la un moment dat, în literatura noastră) ar avea de suferit. Literatura română nu poate fi concepută fără reviste. Ajutorul dat de stat pentru apariția lor (pe plan local sau central; există acum în Parlament și o lege a finanțării revistelor reprezentative, coordonate de USR și prin Ministerul Culturii) dă de gol și gradul de civilizație la care am ajuns...

PS 1. La Iași, pe 24-25 martie 2015, la prima ediție a Colocviului de literatură „Scriptor” și a ediției XX a Bunăvestirei Poeziei (organizate de Lucian Vasiliu), la atelierul dedicat presei culturale, Leo Butnaru a atras atenția că în imperiul Rusiei există un portal al revistelor de cultură, care ține la zi fenomenul și că ar fi normal să existe un asemenea portal și în România. Așa ar fi ideal, să existe și la noi un portal pe care să accesezi revistele de cultură. I-am subliniat că există un asemenea portal al revistelor de cultură (gestionat de ICR), intitulat <http://www.romaniaculturala.ro/>, dar că, regretabil, tacit, el și-a încetat actualizarea din februarie 2015 (poate, pentru a face economie de bani; o prostie).

PS 2. În altă ordine de idei. N-am cuvinte să le mulțumesc revistelor de cultură care au ținut cont, cu bunăvoință și generozitate, de împlinirea celor 65 de ani ai mei pe 19 februarie 2015. Cer scuze că au apărut și dublări ale consemnărilor pe această temă (personal, să dau un exemplu „pro domo”, am fost luat prin surprindere de apariția interviului realizat de Ștefan Ion Ghilimescu în revista *Argeș*; sigur, îi rămân dator redactorului-șef Dumitru Aug. Doman, care a vrut să-mi facă astfel o surpriză). Nu sunt obișnuit să fiu „aniversat” de lumea literară, în acest an am cam pățit-o.

...revistele
apărute numai
pe internet nu
au posteritate,
n-au o
„constituție
fizică”, chiar
dacă au arhivă
pe internet
(motiv să nu
fie nici
enumerare în
dicționare
literare, nici
dicționare de
presă). Nu
mai spun că
au acces la ele
numai cei ce
au un
computer sau
un laptop
performant și
un internet de
viteză.

litere

POATE AR TREBUI

Poate ar trebui
o ordine implacabilă a celor ce speră,
un regat al iluziilor în anotimpuri mereu
amânate,
cineva să vină cu mâinile roșii de fericire
în anticamera acestui surâs sărac ca silabele
păpădiei,
ochiul destinului deasupra cărării albastre
pe care se istovesc pașii anonimi ai
neputinței,
poate ar trebui să înțelegem într-o altă
ecuație
timpul care vorbește în inima caldă a
pietrei,
semnele acestui amurg de la marginea
ființei,
poate ar trebui
să ducem mai departe ceea ce nu se vede,
ci doar se presimte.

CÂNDVA

Cândva
o ingenunchere lângă apele care cad,
trupul ascultă marile resemnări,
marile revelații,
vom auzi silabe rostogolite în calea
mesagerului obscur,
un ritm rarefiat al globulelor ce se
îndepărtează,
cândva
orbirea și imaginea unui limbaj din altă
împotrivire,
aici,
pe țărnul cu răni și mirări înalte.

APOI UN ZGOMOT

Totul fără rost. Sau totul
cu un rost de piatră.
Amânăm, amânăm, saltimbanci și
albine în râul fără cusur, în bucătăria
primordială. Cu nunțile lăcustelor la
căpătâi. Dacă treci acum cu mâinile întinse,
dacă trupul vede magnoliile înecate, oricum
scrisorile celor fericiți vorbesc în
altă viață. Și mergem să ne apărăm
în fața continentelor cu venele secționate.
Claritatea întreține monotoniile ca un deal
speriat.
Cuvântul devine invenția bunului simț,
jucăria topăind prin bălțile veacului.
Apoi un zgomot cu ochii deschiși în
întuneric.

O SINGURĂ DATĂ

Când am intrat, expirase timpul.
Era o vânzoleală plăcută, ca în preajma
mingilor incandescente de pe stadioane.
Cineva vorbea, păianjeni și dropii
în silabele aurii de la capătul mesei.
A fost ca și cum aerul trecea prin noi,
pe lângă noi, un șarpe convalescent.
Când și când tăcerea,
prea târziu și fără s-o atingem cu degetele.
Poate că așa trebuia să fie: o lume perfectă
în apropierea noastră,
o singură dată.

AȘA SĂ FIE

Vorbești și vorbești, nimeni și nimic, așa să
fie. Când vine o pasăre și umple camera și
pereții cu fericirea ei mică. O lampă sub
fruntea care aleargă și face salturi în zori. Noi
nu suntem vinovați, noi căutăm pe mese
resturi dintr-o lumină intraductibilă. Tu
îmblânzești semnele și malul începe să cânte.
Și femeile sosesc și aduc coșuri în care plutește
aceeași fericire mică. Cineva plânge, un ostatic
al berzelor mute în costum de duminică.
Vorbești și vorbești, desenezi cu creionul un
continent cu pești și ferestre. În gheața de sub
casă a înflorit un topor melancolic. Avem grijă
să nu trecem din nou prin fața abatoarelor.

Viața se scrie singură în sertare și în cutii de
chibrituri. Așa să fie.

SOARELE E O SILABĂ

Treceți pe stradă și vorbiți.
Soarele este pentru toți.
Vorbiți să vă audă pantera din urechile
amiezii.
Vine o jucărie și adoarme pe pielea ta
sălbatică.
Pielea ta cântă cu cerșetorii în zori.
Ta-ta-ta, ta-ta-ta, un inel și un cioclu.
Copacul arde și portocala arde, cine ne
vede.
Un contur mai trufaș, un continent
expulzat.
Puneți-vă palmele pe față, frunzele nu mai
există.
Soarele este pentru toți.
El râde, el plânge și nu ne mai cunoaște.
Treceți pe stradă și vorbiți.
Soarele e o silabă, un cercel nevindecăt.

VOI FACE CURAT

Voi face curat
și această tăcere aparte
cine aduce prigorile în palma părăsită
cine aruncă un pumn de zăpadă pe fețele
oarbe
voi face curat
în urma mea un popor înmiresmat
o glaciațiune în măduva neagră a verii
cât nisip vorbitor pentru fericiții veacului
câtă risipă sub unghiile scribului
predestinat
aveam aici și mirări și femei cu sufletul la
gură
dar eu
voi face curat
un bob de lumină un bob de moarte
ține tu
acest destin și du-l mai departe

ASTĂZI SAU MÂINE

Nu așa nu
noi trăim între virgule
piramide cuvinte acoperișuri
răni cu efect întârziat
o lume pentru un timp care persistă
în venele obosite ale cultivatorilor de iluzii
cineva lovește cu pumnul în oglinzi
cineva fără chip în anelele frigului
libertatea pe catalige da vom reuși
să închidem orizontul într-o cutie magică
Nu așa nu
în altă istorie norii și oamenii care râd
pentru noi
un stigmat al celor întâmplare pe lama unui
cuțit
astăzi sau mâine
un fulger peste case peste inimi

ATÂT SĂ ȘTIȚI

N-am fost niciodată în grecia în
abisinia nici la new york cât despre
paris l-am văzut doar în ilustrate
atât să știți despre mine schiurile
le-am lăsat în dulap mâinile mele
vorbesc în zori doar cu
păsările

CE BINE

Am început să numărăm nasturii copacilor
în altă viață trăiam monotonii perverse
(cât e ceasul, pune lingurița pe farfurioară)
dilemele zilei scoteau cornițele din iarnă
generația mea rupea chitanțe și în general
i se rupea de sfaturile cu gust dulce-acrișor
acum trimitem scrisori către abatoarele
anonime
unde crește ciuperca violentă a bunului
simț

cineva ne mângâie pe creștet și spunem
bogdaproste
ce bine că respirația noastră nu alungă
fluturii

**SCRISORI
NEEXPEDIMATE**

Mâna mea s- a oprit și a vorbit cu mâna ta
era o seară cu aripi de fluture veneam pe
cărarea roșie a tuturor posibilităților dintr-
odată cerul a stat în loc și a început să
deseneze cerculețe în jurul capetelor noastre
era seară mâna mea s-a oprit și a vorbit cu
mâna ta haide în casa cu ferestre mari și
albastre acolo viața cade în genunchi și
privește prin gaura cheii noi vrem să ajungem
la capătul scrisorii să zburăm către norii aceia
invizibili să devenim prieteni cu ei

Am vrut să știu am vrut să fiu acolo când
vine tăcerea și aruncă în aer peștii și copacii tu
îmi spuneai povești despre găzele care se pierd
prin iarbă despre ferestrele care zboară mai
sus decât păsările am vrut să știu nimeni nu
mă aștepta în gările cu miroas de stele necoapte
așteptarea e o femeie cu picioare de aer
așteptarea sapă adânc în fântânile care nu se
văd am vrut să știu cine deschide ușa cine
îmblânzește fluturii cine aduce pereții aproape
de tine

Apoi a venit cineva cu un chibrit aprins în
mână a dat foc pereților copacilor păsărilor
din colivii am plâns am încercat să opresc
întunericul roșu la marginea buzelor tale
nisipul fratele meu de o zi cu capul pe
întâmplarea de ieri femeia aplaudă pe dealul
fierbinte un anotimp al frunzelor răzvrătite
cineva cu un chibrit aprins în mână aproape
de sufletul meu ah singurul

UN LOC

Cineva urcă scările
cineva înfige cuțite în pereți

voi desena cai și stânci și războaie
pe pielea ta albastră

vreau un loc în care să-mi las mâinile
și să aștept

SĂ FIE DE-AJUNS

Verde lumina și poemul
ascuns
nu nu mai vine
ar fi fost o zi un vid prețios
sângele cuiva la butoane
decentă și toate celelalte
verde lumina
cât în punctul de dincolo
celulele grăbite încotro
poemul ascuns
sufletul doar
imixtiuni sociale
să nu mai vedem să fie
de-ajuns

**ACUM S-A LĂSAT
LINIȘTEA**

Cuvintele sunt frumoase
ele au fundițe legate la gât
ele au chiar și funii legate la gât
e o petrecere de care suntem mândri
au sosit oaspeți de departe
bucătarii au amestecat toată noaptea
în oale imense
au întezit focul
în cuptoarele avide
acum s-a lăsat liniștea
"trece lebăda pe ape"
cuvintele sunt frumoase
supraviețuirea noastră depinde
de cuvinte de pământul așternut
peste ele

**Nu așa nu
noi trăim
între virgule
piramide
cuvinte
acoperișuri
răni cu efect
întârziat
o lume pentru
un timp care
persistă
în venele
obosite ale
cultivatorilor
de iluzii
cineva lovește
cu pumnul în
oglinzi
cineva fără
chip în
analele
frigului
libertatea pe
catalige da
vom reuși
să închidem
orizontul
într-o cutie
magică**

poesis

Antologie poetică

Înapoi la lili marlen

În tinerețe am scris un poem despre lili marlen un cântec german de război
 așa credeam eu atunci
 nu-i admiram pe naziști doamne ferește
 însă văzusem poate deja
 cum se descompuneau cadavrele soldaților germani în stepele rusești
 deși nu înțelesesem încă de ce mă impresiona asta
 acum știu
 pentru că se întâmpla la lumina zilei și sub ochii noștri
 ceea ce oricum tuturor ni se va întâmpla
 în decembrie 1989 înainte de revoluție pe bulevardul dacia
 în fața fostului sediu al uniunii scriitorilor din rsr a zăcut multă vreme un câine mort
 cadavrul său patetic evolua din zi în zi era tot mai una cu asfaltul murdar
 dinaintea de revoluție și de după
 a trecut în felul acesta de 22 decembrie a depășit chiar crăciunul
 cadavrul câinelui fără nume
 nu era câinele de lângă pod al lui geo dumitrescu
 era câinele de lângă uniune al nimănu
 cadavrul lui avea aceeași soartă cu a soldaților germani uciși în stepele rusești
 deși el nu omorâse pe nimeni nu amenințase pe nimeni
 nu asasinase pe nimeni în numele arianismului câinilor
 da în tinerețe am scris un poem despre lili marlen abia știam vreo două cuvinte
 din acest cântec german de război
 vor der Kaserne vor dem grossen Tor stand eine Laterne und steht noch sie davor
 cu care mureau în brațe milioane de oameni pentru o cauză străină
 exact cum o să facem și noi cei care azi ne mișcăm prin viață de parcă ar fi chiar viața noastră cauza noastră

alba iulia. o amintire

În ziua de 1 decembrie 1968 eram împreună cu nicolae drăgan
 pe terasa din fața celebrei săli a unirii din alba iulia
 în mulțime
 ajunsese periculos de aproape de nicolae ceaușescu
 în timp ce-și ținea discursul exaltat
 dar nu ne-am contaminat
 țărani bătrâni îmbrăcați pentru eveniment ca acum câteva sute de ani
 se uitau la el cu speranță și unii chiar puneau mâna pe hainele lui protectoare
 iar lângă noi securistul de serviciu turna dintr-un termos într-o ceașcă
 ceai fierbinte pentru că era frig și conducătorul risca
 să rămână fără glas tocmai în toiul demonstrației sale nou-patriotice
 trecuseră cincizeci de ani de la marea adunare a și mai marii uniri
 venise momentul să o aniversăm
 mai trăiau încă unii dintre cei care fuseseră la prima înfățișare a ei
 asta era cea de-a doua
 ceaușescu îi trăgea câte una tare și se uita la maurer și la nevastă-sa
 ca să se mai încurajeze
 că se temea el însuși de vorbele sale
 cu timpul lucrurile s-au mai schimbat
 nicolae drăgan a murit acum câțiva ani cu un volum de poezii proprii în brațe
 sunt sigur că nu-și mai amintea de escapada noastră până la marele conducător

pe care poate același securist cu ceaiul îl prinsese și-l declarase
 dușman al patriei în timp ce în jurul terasei de la alba iulia
 cine știe ce altă adunare de fantome se mai desfășura

ars vivendi et scribendi

în amintirea lui Dan Laurențiu

scriind înveți să pleci puțin câte puțin cu-o literă și cu un rând iar paginile-s căi deschise fără întoarcere și fără vreun regret atunci

acum eu sunt departe nu mai știu cum a-nceput călătoria și de ce
un drum de zece mii de li începe cu un pas o viață cu o literă

fantomateca

primisem de câțiva timp o invitație la aniversarea echinox-ului de la cluj și mă gândeam cu bucurie că o să-i revăd pe toți
 vii și morți
 într-o fantomatecă a trecutului și a tinereții noastre
 de care am scris altădată proteste că trebuie să ne agățăm
 pentru că altă tinerețe noi nu vom mai avea
 auzi dumneata
 păi nici altă bătrânețe nu vom mai avea
 nici altă adolescență n-o să mai avem
 nu se va repeta nici chiar moartea
 cum chiar așa numai o singură moarte
 fără nici o repetiție fără nimic
 și dacă nu iese bine dacă se termină prost
 întrebam fără semnul caracteristic de când nu mai pun semne
 dar nu mi-a răspuns nimeni
 lasă că ai să vezi tu
 și va fi prea târziu ca să ne mai spui și nouă cum e
 cum a fost
 așa că i-am scris lui jean un email întristat
 că nu pot veni dar voi fi alături de ei
 așa cum vom fi toți în curând unii față de alții
 prieteni și dușmani
 frați sau dimpotrivă
 și am început să mă simt bine în fantomatecă

o plimbare cu ion drăgănoiu acum un sfert de secol

ne mișcam greu dimineța devreme sau încă noaptea dacă m-ați întreba pe mine
 căram tot felul de lucruri necesare în inima deltei și la un moment dat l-am întrebat dragă dragă nu cumva am luat prea puțină vodcă
 și iar s-au auzit pașii noștri târșâiți prin pulberea de la chilia nouă
 și apoi vocea lui de bariton radiofonic oricum nu putem căra cât putem bea

poemul pomelnic

și ion și marius și virgil și petre și daniel și gheorghe și matei
 și mircea și mircea și dan și tudor dimitru și marcel constantin și cristian
 și laurențiu și laurențiu și sandu și cesar și nichita și lucian
 și marian și nicu-nicolae și george-nino și maria-luiza și dana și mihai-mișu și mihail-mișu și grigore
 și negoită și damian și ioanid
 și toți ceilalți cu tot neamul lor cel făcător de poezie și de proză și de literatură și de altele dintre cele
 care se uită și care nu se uită
 și iarăși mircea și mircea și ion și daniel și marius și virgil
 și cristian și ion și laurențiu și laurențiu și paul
 și cesar și nichita și cristian și alexandru și laurențiu
 și ioanid și m.i. și mișu și cesar celălalt și adi și și
 și ion drăgănoiu și marius robescu și virgil mazilescu și daniel turcea
 și petre stoica și gheorghe pituț și matei gavril și tudor dimitru savu
 și marian papahagi și george-nino almosnino
 și mircea ciobanu și mircea scarlat și marcel constantin runcanu
 și cristian popescu și laurențiu ulici și laurențiu cărstean
 și sandu căpraru și cesar baltaș și nichita stănescu și negoită irimie
 și lucian raicu și grigore hagi și maria-luiza cristescu și nicolae baltaș
 și dana dimitriu și mihai ursachi și mihail sabin și ioanid romanescu
 și damian necula și cesar ivănescu și mircea ivănescu și paul emanuel
 și adi cusin și dan laurențiu și ion zubașcu și iarăși și iarăși
 ei cei uitați și neuitați și toți și pe toți pomenește-i cititorule
 dacă există

un poet bătrân

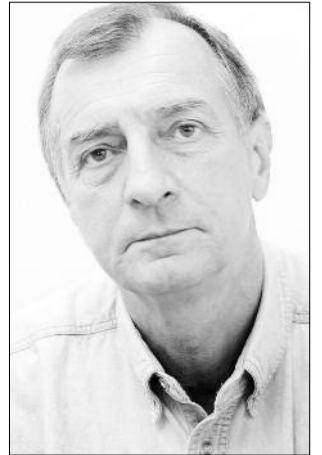
un poet bătrân nu mai face doi bani a încetat să mai scrie întruna sigur de el i s-au rărit cuvintele ca și părul dar tot mai încearcă să țină pasul cu sine însuși
 cel din anii tinereții
 mai merge la iași urcă pe copou să se uite degeaba la teiul lui eminescu și găfâie mai tare decât altădată urcând că aici nu-i marea egee nici mediterana unde mai înaintează cu oarecare ușurință dar nici acolo ca altădată de la doi mai la vama veche
 lumea nu-l mai observă și bine face altul la rând i se strigă
 atunci când încearcă să se strecoare printre cei vii

un poet bătrân e un nimeni care mai crede că este
 o amintire din propria lui preistorie
 un fel de făt nenăscut fantomatic
 o liniște-n juru-i se-așterne
 iar el prostul nu știe s-o prețuiască

un poet bătrân ce mai o umbră a cuiva undeva
 unde alții iau forme vii de scurtă actualitate
 un poet bătrân
 rușinos nu-i așa să te ocupi de poezie în loc de bani și afaceri și chiar de politică

pleacă de-aici înapoiatule

și m-am dus

**da în tinerețe
 am scris un
 poem despre
 lili marlen
 abia știam
 vreo două
 cuvinte**

**din acest
 cântec
 german de
 război**

**vor der
 Kaserne vor
 dem grossen
 Tor stand eine
 Laterne und
 steht noch sie
 davor**

**cu care
 mureau în
 brațe
 milioane de
 oameni
 pentru o
 cauză străină**

**exact cum o să
 facem și noi
 cei care azi ne
 mișcăm prin
 viață de parcă
 ar fi chiar**

**viața noastră
 cauza noastră**

Nikolai ZABOLOŢKI (1903 – 1958)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în oraşul tătaru-rusesc Kazan de pe Volga. În perioada 1920-1925, studiază la Universitatea din Moscova, apoi la Petrograd, absolvind Facultatea de Filologie a Institutului „A. Herţen”. Debutul şi-l face în 1926. Prima sa carte, „Suluri”*, respira aerul tare al nonconformismului radical, ce ducea cu gândul spre opera de tinereţe a lui Maiakovski şi la inventivitatea ideatică, metaforică hlebnikoviană, dar şi spre pictura lui Chagall sau Larionov. Este coautorul *Declaraţiei membrilor Asociaţiei Artei Reale* (OBERIU, 1928). Următoarea carte, intitulată chiar aşa – „A doua carte”, – îi apare în 1937, vădind tendinţa unui refugiu din realitatea socială anostă, opresivă, în panteismul universal, ceea ce confirmă şi unele din poemele inserate aici. Este supusă unui tir intens al criticii înfeudate aşă-zisei metode realist-socialiste. În anul următor, N. Zabolotki intră în diavoleasca maşină de represalii staliniste, este întemniţat în Gulag, de unde revine în 1946 graţie pledoariilor lui A. Fadeev, pe atunci secretar general al Uniunii Scriitorilor. Exegeţii occidentali analizau opera lui Zabolotki în directă legătură cu fenomenologiile expresionismului, suprarealismului şi

dadaiismului, iar în Rusia se scria despre metafizica, utopismul şi afinităţile poeziei sale cu postmodernismul. Autorii declaraţiei Asociaţiei Artei Reale (Oberiu), din 1928, dau o primă interpretare teoretică scrisului lui Nikolai Zabolotki, definit ca poet al „goalelor figuri concrete, împinse foarte aproape de ochii spectatorilor. El trebuie să fie ascultat şi citit mai mult cu ochii şi degetele, decât cu urechile. Obiectul nu se risipeşte, ci din contră – se consolidează şi se condensează până la refuz, parcă pregătit să întâlnească mâna pipăitoare a spectatorului. Faţă de această misiune principală, desfăşurarea acţiunii şi atmosfera joacă un rol auxiliar.”
N. Zabolotki este cunoscut şi ca un eminent traducător („Cântec de oastea lui Igor” – din paleoslavă, din poezia gruzină – Guramişvili, Orbeliani, Pşavela).

*În original: „Stolbŭi” – ceea ce în Rusia sec. 16-17 ţinea de activitatea cancelariilor, documentele păstrându-se în formă de suluri = stolbŭi.

CHIPUL CALULUI

Animalele nu dorm. În întuneric
Ele pentru lume-s zid puternic.
Cu coarne netede foşneşte-n paie
Capul povârnit al vacii.
Desfăcând strămilena fâlci,
El îşi înghesuie fruntea de piatră
Şi iată că pelticii ochi
Se rotesc anevoios în cercuri.

Minunat e chipul calului, deştept.
El aude vorba frunzişului şi-a pietrei.
Este atent! Pricepe ce e urletul de fiară
Şi-n bătrâne crânguri trilul privighetorii.

Ştiind atâtea – tot, s-ar putea spune, –
Cui i-ar povesti el despre
Fascinantele sale vedenii?
Adâncă-i noaptea. Pe întunecata boltă
Răsar combinaţiuni stelare.
Şi calul stă precum un cavaler la post,
Prin părul scurt îi joacă vântul,
Ochii îi ard ca două lumi imense
Şi coama i se aşterne
ca brocardul împărătesc.

Şi dacă omul ar vedea
Fermecatul chip al calului,
El şi-ar smulge neputincioasa limbă
Şi calului i-ar da-o. Cu adevărat e vrednic
Să aibă limbă vorbitoare calul fermecat!
Noi i-am auzi cuvintele, le-am descifra.
Cuvinte mari, asemeni merelor. Dens,
Precum mierea şi laptele bătut.
Cuvinte ce se-nfig ca flacăra
Şi, ajungând în suflet, cum focul în colibă,
Luminează interiorul sărăcăcios.
Cuvintele care nu mor şi despre care
Noi cântecele ni le potrivim.

Dar iată grajdul se goli, este pustiu.
Copacii de asemenea s-au răzleţit,
Zgârcita dimineaţă munţii i-a înfăşat,
Pentru muncă ogoarele deschizând.
Şi calul într-o cuşcă din hulube,
Trăgând la o trăsură cu coviltir,
Cu ochi docili priveşte
În tainica şi nemişcata lume.
(1926)

MIŞCARE

Şede vizitiul ca pe tron,
Din vată-i e făcut blindatul adăpost.
Şi barba, precum pe icoane, albă,
Întinsă-lins e
Şi din monede sunătoare-i.
Iar bietul cal flutură din braţe,
Ba întinzându-se, precum mihalţul,
Ba iar acele opt picioare-i scânteiază
În strălucitoarea burtă.
(1927)

LA PIAŢĂ

Împodobită cu flori şi oale ornamentate
Bătrâna piaţă şi-a deschis porţile.
Aici muierile-s grāsane, ca butiile, zău,

Şalurile li-s de-o rară frumuseţe,
Şi castraveţii, precum uriaşii,
Plutesc exemplar în căzi cu apă,
Scrumbiile îşi scânteiază săbii,
Au ochi mărunţi şi ascultători.
Dar iată, despicate de cuţit,
Ele se unduiesc ca şarpele.
Şi carnea, din vrerea toporului,
Stă ca o breşă roş-stacojie,
Şi cârnatul cu sângeriul maţ
Pluteşte-n grāsimea unei tigăi străambe,
Şi-n preajma lui un câine creţ
Adulmecă văzduhul cu nasu-i de post,
Şi fâlciile-s deschise, precum uşa,
Şi capul e ca un blid barosan,
Şi merg picioarele sigur, exact,
Uşor şi lent la mijloc îndoindu-se.
Dar ce-o fi asta? Cu un regret pe chip,
El se opri aşa, la întâmplare,
Şi lacrimile, ca boabele de struguri,
Din ochi i se împrăştie-n văzduh.

Infirmii s-au aliniat cumiņi.
Unul din ei chiar cântă la chitară.
Altul doar cu un ciot din ce i-a fost piciorul
Şi-un frate-al său,
poate că nu-atât de păgubos,
E cel ce-l întreţine. Iar
Peste ciotul cela proteza butucănoasă
E ca o garafă albaneză.

Un altul îşi arată un sfert de braţ,
Cu el se laudă, îl flutură,
Un deget şi-a scrântit, prosteşte,
Şi degetelul ţipă precum o cârţiţă,
Şi trosni osul la încheietură
Şi faţa şi mai şi se schimonosi.

Iar cel de-al treilea, mustaţa răsucindu-şi,
O face pe eroul temerar.
Peste el în ore de bazar
Muştele cărnose roiesc-întunecime.
Într-un lighean cu roţi se mişcă, bietul,
Între dinţi ţinând un frâu ca un ghidon;
Într-un mormântel braţele i se usucă,
Într-un pârâiaş picioarele îi dorm.
Din tot ce i-a rămas astui erou
E doar capul sprijinit pe burtă
Şi încă gura, mare, precum o manivelă,
Cu care să-şi ghideze mersul printre tarabe.

Iată o băborniţă cu ochiul nemişcat
Stă pe scăunelul ei însingurat
Şi cărţulia-n fermecate găurele
(Pentru degete, iubită soră)
Cântă cinovnicii puterii
Şi laba-i ageră la degete.

Iar primprejur – cântarele, ca Magelanii,
Zdrenţele untului, untura iubirii,
Monştri, ca momăile de piatră-n stepă,
În sângele dens calculat
Şi zdrăngănit de chitară rugătoare
Şi pline-s şepcile, ca tiarele,
Cu gologani mărunţi de-aramă.
Nu e departe
Clipa când în periculoasă gaură
El şi ea – el beat, roşu de rebegeală,
Spumegându-şi vinul,

Fără mâini, umflat, şi ea –
Vidmă oarbă – drăguţ vor dănţui
În minunatul dans de capricorn,
Încât chiar căpriorii vor trosni
Şi vor sări scânteii de sub călcâie!

Şi felinarul va urla precum hârciogul.
(1927)

* * *

În mijloc de panou prins în caldarâm
El văzu la picioare
Floare de acuarelă
Cu petalele pe moarte.
Ea stătea nemişcată
În albul zilei amurg,
Ca şi chipul tău oglindit
În sufletul meu, departe.

ARTA

Copacul creşte, amintind parcă
De o colonadă de lemn naturală.
De la ea pornesc membrele
Îmbrăcate-n frunze rotunde.
Adunarea unor astfel de arbori
Alcătuieşte un crâng sau o pădure.
Dar definiţia pădurii este inexactă,
Dacă-i să te referi doar la aspectul formal.

Voluminosul trup al vacii,
Sprijinit pe patru terminaţii,
Încoronat de-un cap ce aduce a biserică
Şi cu două coarne (ce seamănă cu luna
În primul ei pătrar),
De asemenea ar fi de ne-nţeles,
Ar rămâne mister de nepătruns,
Dacă am uita de menirea ei
Pe harta vieţuitoarelor din lume.

Casă, acaret de ţară,
Alcătuia ca un cimitir de arbori,
Închegată ca o colibă din cadavre,
Parcă un pavilion din răposai, –
Cui dintre vieţuitori îi e accesibilă,
Dacă am uita de omul
Care a cioplit-o şi înălţat-o?
Omul, domnitorul planetei,
Domnul pădurilor de lemne,
Împăratul cărnii de vacă,
Savaot al casei cu două niveluri, –
El şi planeta conduce,
El şi pădurea doboară,
El şi vacile le taie,
Dar nu poate cuvinte să spună.

Dar eu, om cam uniform ce sunt,
Am dus la gură fluier lung, strălucitor
Şi când suflai în el, supuse respiraţiei –
Cuvintele zburară-n lume,
devenind obiecte.

Vaca terciul mi-l fierbea,
Copacul basme îmi citea,
Iar moartele căsuţe-a lumii
Săltau, săreau, ca şi vii.
(1930)

Copacul creşte, amintind parcă

De o colonadă de lemn naturală.

De la ea pornesc membrele

Îmbrăcate-n frunze rotunde.

Adunarea unor astfel de arbori

Alcătuieşte un crâng sau o pădure.

Dar definiţia pădurii este inexactă,

Dacă-i să te referi doar la aspectul formal.

traduceri